

Schelde

nieuwsbrief

EEN UITGAVE VAN
HET SCHELDE
INFORMATIECENTRUM
JUNI 1997
JAARGANG 3 NR. 11

IN DIT NUMMER

**BAGGERWERKZAAMHEDEN
EN DE WESTERSCHELDE
HOREN BIJ ELKAAR**

Waarom worden er onderhoudsbaggerwerkzaamheden uitgevoerd en hoe is de kwaliteit van de bagger uit de Westerschelde?

pag. 4

**NATUURHERSTEL
IN DE ZEESCHELDE:
UIT DE STARTBLOKKEN?**

Een bondig overzicht van hoe de resterende slikken en schorren in Vlaanderen beschermd kunnen worden en wat de mogelijkheden voor natuurherstel zijn.

pag. 6

OPINIE

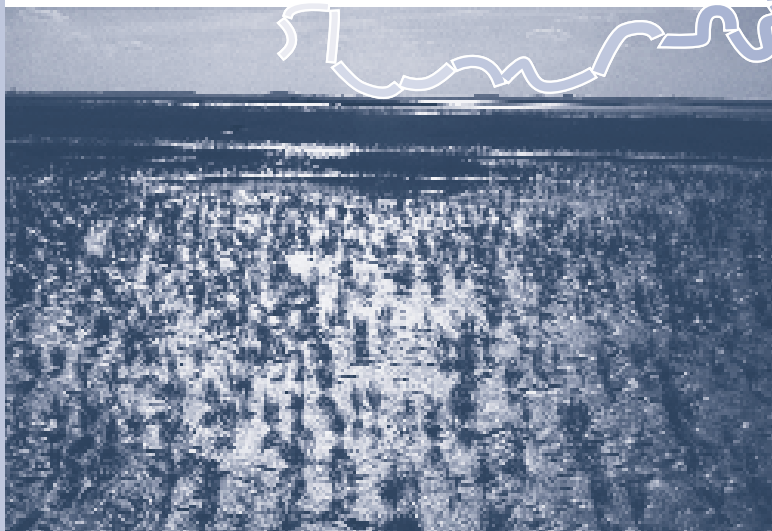
Tweede-Kamerlid Lilypaly motiveert zijn stellingname met betrekking tot de vergunningenwet.

pag. 8

De dynamiek is sterk verminderd en hoogwaterstanden zijn toegenomen

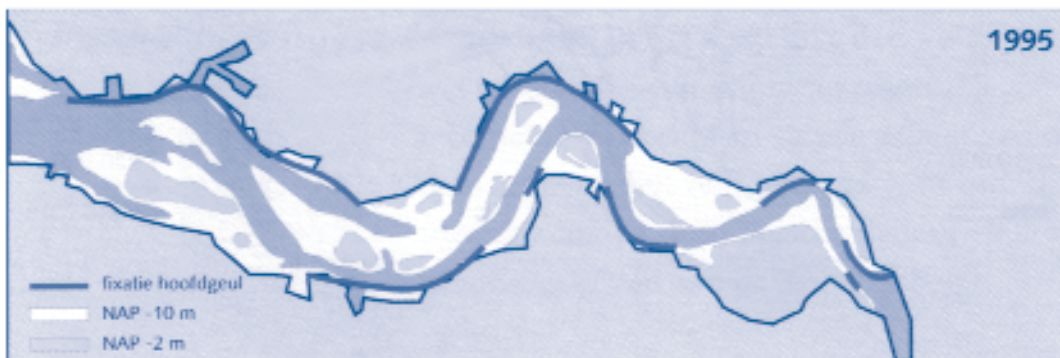
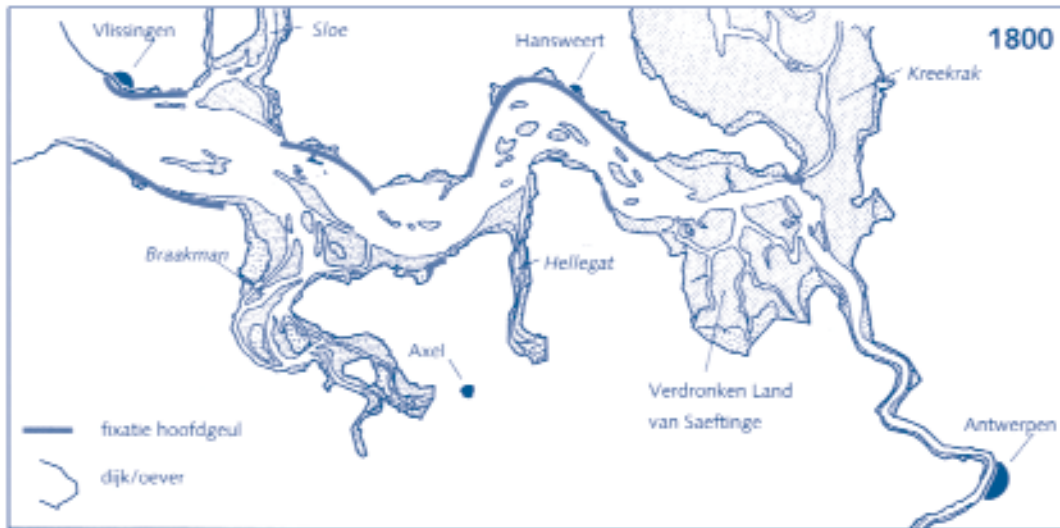
De Westerschelde doorgelicht

De Westerschelde staat al honderden jaren onder sterke invloed van menselijke activiteiten. Voorbeelden daarvan zijn inpolderingen, dijk aanleg, baggeren, de stort van baggerspecie en vaargeulregulering. Hoe staat het nu met de natuurlijkheid van dit deel van het Schelde-estuarium? Het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) heeft van Rijkswaterstaat directie Zeeland de opdracht gekregen te onderzoeken en te onderbouwen hoe de toestand van de Westerschelde tot nu toe is veranderd en wat daarvan de oorzaken zijn. Jacques Vroon van het RIKZ in Middelburg is als projectleider verantwoordelijk voor het eindrapport (Westerschelde, stram of struis?). 'Het rapport is een benadering vanuit het systeem. Dat houdt in dat we gekeken hebben naar veranderingen in de morfologie (de vorm van de bodem), het getij en de ecologie. Het feit dat het getij zo snel naar binnendringt, is een nieuw probleem. De Westerschelde zit dan wel in een nauwer jasje, maar het getij blijft toch onveranderd het estuarium binnendringen', aldus Vroon.

GETIJ VERSTERKT

Door inpoldering van veel gebieden in het verleden, zijn de bergingsmogelijkheden voor het water bij hoogwater afgenomen, met als gevolg een afname van de komberging. Dit is het gebied dat per getij met water wordt gevuld. Ook sedimentatie zorgt ervoor dat de komberging afneemt. Dit betekent in principe ook een afname van het getijvolume, de hoeveelheid water die het estuarium in- en uitstroomt. Kortom, de algemene verwachting na het vooronderzoek in 1991 was dat het Schelde-estuarium versneld aan het verlanden is. Vroon: 'In het vooronderzoek hebben we echter alleen gekeken naar het effect van inpolderingen en sedimentatie op de komberging. We hebben gezien dat er ook ontwikkelingen zijn die de komberging hebben doen toenemen, namelijk een toename in getijslag. Deze toename is zo sterk, dat de afname in komberging door de inpolderingen en sedimentatie wordt gecompenseerd. Met andere woorden, de Westerschelde zit dan wel in een nauwer jasje, maar het getij blijft toch onveranderd het estuarium binnendringen. Kan het water niet in de breedte, dan gaat het in de hoogte! Daar komt nog bij dat onder andere door het baggeren en de zeespiegelrijzing het getij ook nog sneller het estuarium is gaan binnendringen. Dit heeft tot gevolg dat de hoogwaterstanden in het estuarium aanzienlijk zijn toegenomen. Bij Bath is een gemiddelde stijging van de

Fixatie van de geulen. Situatie 1995 vergeleken met 1800.

Oppervlakten (ha) van ecotopen langs estuariene gradiënt van de Westerschelde van het totale gebied (dijk-dijk), geul (>NAP-5m), ondiep water (NAP-2m tot NAP-5m), platen, slikken en schorren in 1960 en 1990.

	jaar	totaal	geulen	ondiep water	platen	slikken	schorren
Marien gebied	1960	17210	10340	2080	2800	1400	580
	1990	16130	10740	1660	2700	890	160
Overgangs gebied	1990	5610	3010	1000	990	560	50
	1990	5590	3140	630	1280	540	20
Brak gebied NI	1960	10060	2810	1370	690	2300	2890
	1990	9210	3090	880	960	1912	2360

hoogwaterstanden geconstateerd van 56 cm per eeuw; dit is meer dan tweemaal zoveel als langs de Nederlandse kust. Dit gegeven vormt een nieuw probleem. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen wat de langetermijnevolgen hiervan zijn voor de beveiliging tegen overstromingen.'

MORFOLOGIE GEFIXEERD

De ligging en de grootte van de geulen zijn bepalend voor de structuur van de platen die tussen de geulen zijn inge-

klemd. Ook bepalen ze de ruimte die overblijft voor de slikken, schorren en ondiepwatergebieden (tussen N.A.P. -2 en -5 m). Juist deze overgangsgebieden tussen land en water vormen in een estuarium de vruchtbare plaatsen met een rijke schakering aan leven. Vroon: 'Uit het onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat in het oostelijk deel van de Westerschelde de grootschalige dynamiek uit het systeem is verdwenen. De hoofdgeul, zoals die er nu ligt, zal er over 20 jaar nog zo bij liggen, gefixeerd door dijken en geulrandbestortingen.' Door inpolderingen zijn de dijken steeds dichter bij de hoofdgeul gekomen, waardoor het stroombed sterk is versmald. De geul slingert van nature heen en weer. Daar waar de geul nu een dijk ontmoet, wordt de natuurlijke dynamiek sterk verstoord en zal de dijk tegen erosie moeten worden beschermd. In het

oostelijk deel is deze fixatie nog versterkt door baggeren en storten. De randen langs de hoofdgeul, met daarin ondiepwatergebieden, slikken en schorren, zijn in het hele gebied afgenomen (zie tabel). 'Wat je kwijt bent, ben je voor goed kwijt! Er zijn in het huidige buitendijkse gebied geen plekken waar ruimte is voor nieuwe ondiepwatergebieden. Wat we verder ook hebben geconstateerd is, dat ook de dynamiek op kleinere schaal is afgenomen. Hieronder verstaan we bijvoorbeeld de verplaatsingen van kortsluitgeulen door de platen. Deze geulen vormen de verbinding tussen een eb- en een vloedgeul en "wandelen" als het ware over een plaat. Onder natuurlijke omstandigheden houden ze de platen laag. Als de kortsluitgeulen minder actief worden kunnen de platen sterk in omvang toenemen, aaneengroeien en in hoogte toenemen. Dit is wat we in de Westerschelde zien; overigens is dit wel een proces dat al heel lang aan de gang is.'

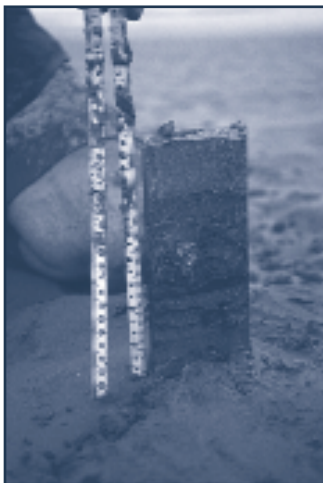
SLIBRIJKE OASES

Vroon stelt dat voorspellingen doen over de ecologie van het systeem het moeilijkste onderdeel van het onderzoek was. Er is uitgegaan van het principe: proces-patroon-soort. Dit houdt in dat morfologische processen en veranderingen sturend zijn voor de ecologie, dus voor waar bepaalde planten- of diersoorten kunnen voorkomen. Het areaal aan schorren, slikken en ondiepwatergebieden vormt het leefgebied van vele organismen. Het rijkst aan bodemdieren zijn de slibrijke intergetijdegebieden en ondiepwatergebieden. Daarvan zijn in het oosten grote oppervlakten veranderd in zandige gebieden, die minder rijk aan bodemdieren zijn. Een opvallend resultaat is ook dat op het hogere deel van de plaat van

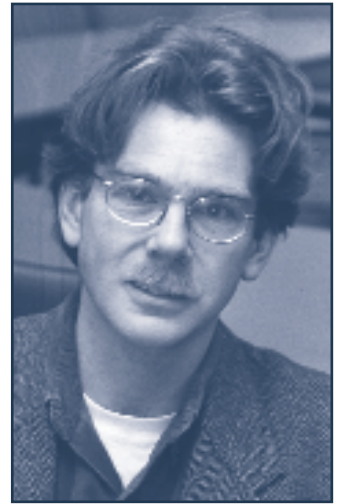
Schorerosie bij Waarde.

Metingen naar beweeglijkheid van de bodem op de plaat van Baarland.

Valkenisse een slibrijke oase is verschenen, rijk aan bodemdieren. Dat betekent dus enige compensatie. 'Dit is nu typisch zo'n onderwerp dat aangeeft dat het zo moeilijk is morfologische dynamiek te vertalen in de ecologische processen. Waar we dat vroeger nooit gezien hebben, ontstaan nu voedselrijke gebieden midden op de platen. Maar hoe moet je dit nu beoordelen? De vogels vinden dat waarschijnlijk prachtig! De platen blijven groeien omdat de dynamiek uit het systeem is gehaald. De kortsluitgeulen die vroeger over de plaat heen wandelden en zo de plaat aftopten, zijn verdwenen. In principe kan dit op langere termijn zelfs leiden tot plaatselijke schor-

vorming op de platen. De hamvraag blijft: Wat betekent deze afname in dynamiek op langere termijn?', aldus Vroon. Hoewel de leefomstandigheden sterk zijn veranderd, laten waarnemingen bij hogere organismen nog nauwelijks negatieve ontwikkelingen zien. Het is echter de vraag of dit op langere termijn zo zal blijven of dat door morfologische 'verstarring' het vermogen van het estuarium afneemt om verstoringen op te vangen.

J. Vroon

GEZAMENLIJK VEILIGHEIDSPAN

In de voorstudie werd de vergroting van de komberging gezien als een hulpmiddel om de baggerinspanning te verminderen. Vroon: 'Hierover bestaat echter nog zoveel onzekerheid dat er voorlopig geen stellige uitspraak mogelijk is. Wel is het duidelijk dat vergroting van de komberging op de juiste plaatsen in het estuarium kan bijdragen aan de verlaging van de hoogwaterstanden. Dit is een belangrijke constatering in verband met de vraag hoe we in de toekomst de veiligheid tegen overstromen kunnen handhaven. Gezien de snelle stijging van de hoogwaterstanden lopen we zeker tegen deze vraag op.' Vroon stelt dat het beter zou zijn om eerst een gezamenlijk plan te maken voor de veiligheid, waarbij zowel Nederland als Vlaanderen betrokken is. Als Vlaanderen een stormvloedkering zou bouwen bij Oosterweel, zou het gevolg zijn dat Nederland zijn dijken weer zal moeten verhogen. Vroon: 'Reken maar eens uit wat dit financieel gezien betekent!' Overigens zou een verdergaande dijkverhoging in Nederland ook weer leiden tot een veiligheidsprobleem voor Vlaanderen. Droge voeten in Nederland kan dus natte voeten betekenen in Vlaanderen, maar ook omgekeerd. Reden genoeg dus voor een integrale aanpak. (HH)

Nadere informatie:
Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ
J. Vroon
Telefoon (0118) 67 22 32

De inhoud van dit onderzoek staat beschreven in de brochure 'De toekomst van de Westerschelde, beschouwingen vanaf de dijk'. Deze brochure kunt u gratis aanvragen bij het Schelde Informatie-Centrum

Baggerwerkzaamheden en de Westerschelde horen bij elkaar

Over de samenstelling en de kwaliteit van de baggerspecie in de Westerschelde bestaan veel misverstanden. Zo leeft bij velen het idee dat deze grotendeels uit 'modder' bestaat. Niets is minder waar: de hoeveelheid slib bedraagt 1 à 2 procent. De rest van de specie is puur zand. Zand bindt geen verontreinigingen, slib wel. Ook de beeldvorming over de kwaliteit spoort niet met de werkelijkheid.

Ir. N. Oskam, coördinator Water en Bodem bij de Provincie Zeeland: 'De overheden hebben die misvatting in het verleden ook in de hand gewerkt. Cijfers over de kwaliteit van de baggerspecie kwamen ongunstiger uit, bijvoorbeeld door storingen van analyses/metingen als gevolg van een hoog zoutgehalte van het water. Recente onderzoeken wijzen uit dat het zo slecht nog niet is gesteld met de bodem van de Westerschelde.'

Baggeren blijft overigens 'doormodderen', want de keuze tussen rondpompen of verzanden is niet meer aan de orde.

STOPPEN: SNEL TERREIN VERLOREN

De bereikbaarheid van de Antwerpse haven maakt het noodzakelijk in de Westerschelde jaar in jaar uit met man en macht onderhoudsbaggerwerk uit te voeren. Bij het baggeren van de vaargeul in de Westerschelde en in de Beneden Zeeschelde (het gedeelte vanaf de Belgisch-Nederlandse grens tot aan de rede van Antwerpen) worden jaarlijks miljoenen kubieke meters specie op de bodem verplaatst. Het is geen kwestie van pompen of verzuipen, maar van rondpompen of verzanden. 'Als het baggerwerk nu gestopt zou worden, zijn er binnen een jaar meters diepgang verloren', zegt ir. J. Claessens van de afdeling Maritieme Schelde in Antwerpen, één van de tien afdelingen van de Administratie Waterwegen en Zeewezen. Claessens is hoofd van de afdelingen Werken en Beleid, en als zodanig eerstverantwoordelijke voor het uitvoeren van de baggerwerken in de Westerschelde en in de Beneden Zeeschelde. Jaarlijks wordt tussen Vlissingen en Antwerpen zo'n 10 à 12 miljoen kubieke meter baggerspecie verplaatst, waarvan een kleine twee miljoen in de Beneden Zeeschelde. Na de verruiming van de vaargeul zal het per jaar om circa 15 miljoen kuub gaan. De afdeling Hydrografie van de Maritieme Schelde houdt met behulp van peilingen de diepte van de vaargeul in

de gaten. In de Zeeschelde stroomopwaarts van Antwerpen vindt geen onderhoudsbaggerwerk plaats. Wel wordt er op enkele plaatsen zand gewonnen.

EVENWICHT

Bagger uit de vaargeul halen en het even verderop weer storten lijkt aanmodderen. Toch is het een noodzakelijke oplossing! Claessens benadrukt dat specie een onmisbaar onderdeel is van het Schelde-estuarium: 'Het dynamisch evenwicht zou verstoord worden als we jaarlijks grote hoeveelheden aan het proces zouden onttrekken.' Ook Oskam onderstreept het belang van de huidige werkwijze: 'De erosie aan platen en schorren zou aanzienlijk zijn. Per jaar mag om die reden slechts maximaal 2,6 miljoen m³ zand onttrokken worden: twee miljoen m³ voor zandwinning, en 300.000 m³ voor zowel België als Nederland voor infrastructurele werken. Het

resterende deel wordt buiten de vaargeul verderop in de Westerschelde teruggestort.'

SANERING

Baggerspecie in de Westerschelde is zand! Slechts 1 à 2 procent bestaat uit slib. In de Beneden Zeeschelde liggen deze getallen duidelijk anders. De verhouding zand-slib bedroeg daar tot voor kort 60-40 procent. Als gevolg van een omvangrijke sanering is de hoeveelheid slib daar teruggebracht tot 20 procent. De saneringsoperatie was noodzakelijk, omdat een deel van het slib op Vlaams grondgebied kwaliteitsnorm klasse III bereikte. Verspreiding van deze specie is niet toegestaan. Sinds 1991 is daarom jaarlijks toch een hoeveelheid slib aan het systeem onttrokken die overeenkomt met 300.000 ton droge stof. Dit slib was voornamelijk afkomstig uit de toegangsgeulen van de Antwerpse haven. De verontreinigde specie is gestort in 'overdieptes' in de Waaslandhaven; daar ligt inmiddels ruim 2,25 miljoen ton opgeslagen. Over een periode van 20 jaar moet in totaal vijf miljoen ton uit de toegangsgeulen verwijderd worden. Daarna zal volgens Claessens het probleem van de klasse III-specie opgelost moeten zijn. Bij de planning van dit tonnage is duidelijk rekening gehouden met de noodzaak om voldoende slib achter te laten;

Landfarming, een me

het slib is onmisbaar in het ecologische systeem. Aan het vaststellen van het tonnage liggen studies van de Marieteme Schelde in samenwerking met Rijkswaterstaat ten grondslag.

DROOGBEDDEN

Na 1998 zal er een andere oplossing gekozen worden om de saneringsspecie te bergen: de cellen in de Waaslandhaven zijn dan vol. Daarna zal op een terrein binnen het Antwerpse havengebied het slib in dunne laagjes worden opgespoten. Het inzaaien met mosterdzaad, het regelmatig mechanisch omwoelen en het trekken van grachten moeten het droogproces versnellen. Na ongeveer een jaar is het bewerkte slib voldoende steekvast om het af te voeren naar definitieve bergingsplaatsen. Zowel verlaten kleiputten als slibheuvels rond het havengebied komen hiervoor in aanmerking. De Vlaamse regering zal nog een beslissing nemen over de exacte locaties voor de droogbedden en de definitieve berging.

De resultaten van de in gang gezette sanering lieten volgens Claessens niet lang op zich wachten: 'Sinds enkele jaren zijn er op ook op Vlaams grondgebied geen nieuwe locaties met klasse III meer aangetroffen.' Op Nederlands grondgebied valt bijna alle baggerspecie in klasse I of II; in enkele gevallen is er zelfs

sprake van klasse 0. De kwaliteit van de baggerspecie, zowel op Nederlands als op Vlaams grondgebied, wordt dit jaar al voor de tiende maal op rij onderzocht. Claessens: 'De trend wijst onmiskenbaar op een verbetering.'

Ook Oskam is van mening dat het met de kwaliteit van de waterbodem nog zo slecht niet is gesteld: 'Het verdunnings-effect door eb en vloed is zeer sterk. In de Beneden Zeeschelde werkt dit proces aanzienlijk minder. Dat verklaart mede de mindere kwaliteit van de baggerspecie aldaar.'

VERANTWOORD TERUGSTORTEN

Hét devies voor de baggerspecie is en blijft, ook in het kader van de verdieping van de Westerschelde, rondpom-

pen. De verdieping leidt alleen tot een verhoging van de transportkosten: de stortlocaties zijn meer westwaarts in de Westerschelde gepland. Oskam: 'Door meer westwaarts te gaan, beperk je het rondpompen. Andere doelen, zoals een beperking van het baggerwerk, zijn hier ook mee gediend.'

De Milieu Effect Rapportage (MER) die wordt uitgevoerd ten behoeve van de verdieping heeft als voordeel dat alle kennis, onder meer over de milieugevolgen van het storten, nog eens gebundeld wordt. Oskam: 'De MER behandelt zowel de gevolgen van de verdieping als die van het onderhoud. Er komt veel bij kijken. Naast de effecten op de stortlocaties is bijvoorbeeld ook belangrijk de manier waarop je stort.' Rondpompen vormt volgens Claessens geen enkel probleem: 'Baggeren is duurzame ontwikkeling. Toekomstige

generaties worden niet benadeeld door deze wijze van werken. Als we nu met dit werk stoppen, zou dat betekenen dat de Westerschelde terugkeert naar de oorspronkelijke toestand. Andere oplossingen, bijvoorbeeld het aanleggen van strekdammen, vormen een onomkeerbaar proces, waarvan men misschien later spijt krijgt. Een weg terug is er, met het oog op de economische belangen, niet. De Schelde is nog het meest natuurlijke watersysteem in Nederland. Alle andere rivieren zijn meer genormaliseerd: kribben of andere maatregelen zijn er toegepast. Baggeren respecteert het natuurlijke proces meer dan harde ingrepen.' aldus Claessens. (PP)

Nadere informatie:
Administratie
Waterwegen en Zeewezen
ir. J. Claessens
Telefoon +32 (0)3 222 08 11

baggerschip

	verontreiniging	maatregelen
Klasse 0	niet of licht	verspreiden
Klasse I	licht	verspreiden op aangrenzend land
Klasse II	matig	idem, in strook van 20 m langs watergang
Klasse III	ernstig	in depot/verwerken, reinigen
Klasse IIII	zeer ernstig	in depot/verwerken, reinigen

baggerspecie te saneren.

Natuurherstel in de Zeeschelde: uit de startblokken?

De troeven van de natuur in de Zeeschelde (het stuk Schelde-estuarium op Vlaams grondgebied) zijn, in tegenstelling tot wat velen denken, bijzonder groot. De zoetwater-schorren en -slikken vormen immers een unieke habitat met een zeer grote intrinsieke waarde. Nu de waterkwaliteit aan het verbeteren is en er weer vissen in de Schelde zwemmen, is het tijd om na te gaan hoe we de resterende slikken en schorren kunnen beschermen en wat de mogelijkheden voor natuurherstel zijn. In deze bijdrage geven we een bondig overzicht hoe hieraan in Vlaanderen wordt gewerkt.

DE UITVOERING VAN HET SIGMAPLAN: NAAST VEILIGHEID OOK NATUUR

In Schelde Nieuwsbrief 8 is al dieper ingegaan op de uitvoering van het Sigmaplan in Vlaanderen. Sinds de beslissing van de Vlaamse regering in februari 1994 tot het uitvoeren van een Algemene Milieu Impact Studie (AMIS) voor de resterende projecten van het Sigmaplan, exclusief de stormvloedkering, is inmiddels een goede samenwerking tot stand gekomen tussen de 'waterbouwers' enerzijds en de 'leefmilieu-administraties' anderzijds. Voor alle nog uit te voeren nieuwe dijkverzwaringen en de aanleg van overstromingsgebieden worden verschillende alternatieven onderzocht waarbij óf de bestaande natuurwaarden zo weinig mogelijk worden aangetast óf zo veel mogelijk nieuwe natuurwaarden worden gecreëerd.

UITBREIDEN VAN HET SLIKKEN- EN SCHORRENAREAAL

Het uitbreiden van de natuurwaarden bij dijkwerken kan op verschillende manieren gebeuren. In eerste instantie kan in het dijktafud langs de rivierzijde een terras voorzien worden, op de hoogte waar overspoelingsduur en -frequentie schorvorming mogelijk maken. Een dergelijk terras kan zeer smal zijn maar als dit over een grote lengte wordt uitgevoerd, vormt het toch een behoorlijk oppervlak. Deze lange, smalle stroken vormen een belangrijke verbindingszone (ecologische infrastructuur) voor veel organismen. Is er landinwaarts ruimte beschikbaar, dan kan de dijk verder landinwaarts verplaatst worden, waardoor de rivier weer meer ruimte krijgt. Dit verhoogt de komberging en dus de veiligheid en zorgt ook voor het ontstaan van nieuwe slikken en schorren. De aanleg van nieuwe gecontroleerde overstromingsgebieden, zoals in Kruibeke-Bazel-Rupelmonde, biedt uiteindelijk de beste mogelijkheid om de natuurwaarden van het estuarium te verhogen in combinatie met veiligheid. Momenteel worden verschillende projecten uitgewerkt volgens de hier aangegeven principes; en het is te hopen dat de werkzaamheden hieraan nog dit jaar kunnen beginnen.

WAAROM NATUUR? INTEGRAAL WATERBEHEER

Cruciaal is echter dat het herstel van natuurwaarden langsheen het estuarium

gezien wordt als een essentiële stap op weg naar een integraal waterbeheer. Het komt er immers op aan die beheersmaatregelen te gaan nemen die leiden tot een optimalisatie van de verschillende functies van de rivier. Slikken en schorren spelen een belangrijke rol in het Schelde-estuarium. Vooreerst draagt de oppervlakte van de slikken en schorren bij aan de komberging wat de veiligheid gunstig beïnvloedt. Het zijn echter ook gebieden met een hoge biologische productie, wat een gunstige invloed heeft op bijvoorbeeld de visstand. Het is ook op de slikken en schorren dat zich grote hoeveelheden slib kunnen afzetten. Bovendien vormen de slikken en schorren een soort biologisch filter voor het materiaal dat door de rivier wordt aangevoerd en dragen zo in belangrijke mate bij tot het zelfreinigend vermogen. Zo wordt duidelijk dat de natuur langsheen het estuarium een belangrijke bijdrage levert aan diverse functies.

Op initiatief van de Vlaamse regering wordt momenteel het functioneren van de drie componenten van het Schelde-estuarium (water, slik, schor) verder onderzocht in het multidisciplinair project OMES (Onderzoek Milieu Effecten Sigmaplan).

ONDERHOUDSWERKEN: OOK HIER NIEUWE KANSEN VOOR DE NATUUR

Niet alleen bij de aanleg van nieuwe dijken kunnen de natuurwaarden en dus het functioneren van het volledige ecosysteem worden versterkt,

Dijkbegroeiing.

Experiment schorrandverdediging door middel van aanplant van een golf- en stromingbrekende biezenzone (Ruwe Bies).

ook bij onderhoudswerken zijn er veel mogelijkheden. Inderdaad zien we op vele plaatsen sterke erosie aan de schor-oevers. Niets doen zou betekenen dat het schor kan verdwijnen in de golven. Vroeger werd nogal vlug naar de 'harde' maatregelen gegrepen; de oevers werden vastgelegd met stortstenen. Dit is niet alleen landschappelijk 'lelijk' maar verhindert ook de verdere ontwikkeling van het ecosysteem. Momenteel zijn er experimenten aan de gang om, waar mogelijk, de stortstenen te vervangen door vlechtwerk

Alternatieve schorrandverdediging met terrasbouw in wilgenvlechtwerk gevlochten tussen perkoenpalen.

met wiepen en wijmen. Hierdoor ontstaan kleine terrassen waartussen slik aanwezig blijft en dus alle leven verder zijn gang kan gaan zonder het risico dat het schor verdwijnt.

DE DIJKEN:

EEN ENORME OPPERVLAKTE

Naast inrichting en beheer van het estuarium zelf zijn er nog de dijken. Langsheen de Zeeschelde en haar bijrivieren beslaan die een oppervlakte van zo'n 1000 ha! En wel als een aaneengesloten lint in het landschap. Een beheer, gericht op een optimalisatie van de botanische en ornithologische waarden van die dijken, zou een bijzondere bijdrage leveren aan de uitbouw van de ecologische infrastructuur in Vlaanderen. De eerste stappen daartoe worden gezet door de

bestekken voor de onderhoudsaannemers aan te passen (zie afbeeldingen).

HET ECOLOGISCH IMPULSGEBIED SCHELDE-DENDER-DURME

De uitvoering van de hierboven geschetste maatregelen vallen onder de verantwoordelijkheid van de Administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ) – afdeling Zeeschelde van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Maar ook de afdeling Natuur van de Administratie Milieu, Natuur, Land- en Waterbeheer van hetzelfde Ministerie speelt een belangrijke rol in het herstellen van de natuurwaarden langs de Zeeschelde. Immers, eind 1994 ging het Ecologisch Impulsgebied Schelde-Dender-Durme van start. Dit project heeft als doel een gebiedsgericht beleid uit te werken voor het tijgebonden gedeelte van de Schelde op Vlaams grondgebied, de Dender, de Durme en de omgevende valleigebieden. Een eerste realisatie is de oprichting van het Staatsnatuurreservaat 'Slikken en Schorren van Schelde en Durme'. Dit omvat alle buitendijkse gebieden en beslaat zo'n 1300 ha slikken en schorren. Momenteel loopt de ontginningsprocedure om de gronden te verwerven die nog in han-

den van privé-eigenaars zijn. Met overheidseigenaars zullen beheersovereenkomsten afgesloten moeten worden. Op die manier kunnen we tot een samenhangend geheel van natuurgebieden komen, waar het beheer gericht is op de multifunctionele rol van slikken en schorren binnen het Schelde-estuarium.

DE TOEKOMST: ROOSKLEURIG?

De inspanningen van de overheid zoals hier beschreven, in combinatie met de acties van een aantal private natuurbehoudsorganisaties die actief zijn langs de Zeeschelde, vormen een solide basis voor behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden van de Zeeschelde. Toch zal nog heel wat werk nodig zijn voordat we van een echt natuurherstel kunnen spreken. Eerst moet uiteraard de waterkwaliteit verder verbeteren. Vervolgens moet er een natuurherstelplan komen, in combinatie met een eventuele herziening van het Sigmaplan en andere ontwikkelingsplannen zoals voor scheepvaart en recreatie. Een afstemming van Nederlandse en Vlaamse plannen is hierbij essentieel. Dit alles vereist nog veel onderzoek en overleg. Laten we echter toch hopen dat er duidelijke stappen in de richting van een herstel van natuurwaarden worden gezet en dat het spreekwoord 'goed begonnen is half gewonnen' ook voor de Schelde geldt.

Dit artikel is een bijdrage van Patrick Meire.

Nadere informatie:
 Instituut voor Natuurbehoud
 Patrick Meire
 Telefoon +32 (0)2 558 18 20
 Fax +32 (0)2 558 18 05
 e-mail: patrick.meire@instnat.be

Vergunningenwet Westerschelde**‘De schoonheidsprijs niet verdiend!’**

Eindelijk werden Nederland en Vlaanderen het eens over de verdieping van de Westerschelde, een kwestie die leek uit te groeien tot een vervellende ‘never ending story’. Toch kwam de verdieping van de rivier niet van de grond. De bestuursrechter vond, ondanks alle procedures die al waren doorlopen, dat er toch nog bepaalde vergunningen nodig waren, voordat er verruimd kon worden. Het verkrijgen daarvan zou het hele traject met ongeveer drie jaar vertragen. De regering kon daardoor haar verplichtingen, die voortvloeien uit het verdiegingsverdrag, niet nakomen. Dit zou de relatie met België zwaar onder druk zetten. De regering besloot daarom een bijzondere voorziening te treffen in de vorm van de Vergunningenwet Westerschelde, waarmee in één klap alle vergunningen werden afgegeven. Eind mei werd deze wet door de Tweede Kamer goedgekeurd.

Chic is hij zeker niet, deze wet. In Nederland hebben we een rechtsbeschermingsstelsel waarmee we erop toezien dat besluiten van de overheid voor alle belanghebbenden zo zorgvuldig mogelijk uitpakken. De regering gooit met de Vergunningenwet dat stelsel min of meer overboord. De bestuursorganen, die normaliter vergunningen moeten verlenen, worden in één klap door de wetgever vervangen. ‘De schoonheidsprijs niet verdiend!’ was dan ook een veelgehoorde kreet tijdens het debat in de Tweede Kamer. Het zou beter zijn geweest wanneer de noodzaak er niet

was geweest om tot dit soort ingrepen over te gaan. Verkeer en Waterstaat had de uitspraak van de bestuursrechter wellicht kunnen voorzien en van tevoren zorgvuldiger moeten opereren. Nu zijn we in een situatie terechtgekomen waarin naar alle kanten toe een slechte beurt wordt gemaakt: naar België, omdat Nederland het verdrag niet kan uitvoeren, naar de regionale overheden en burgers, omdat met deze ‘lex specialis’ de rechtsbescherming opzij wordt gezet.

Toch hebben wij als PVDA-fractie voor de wet gestemd. In dit bijzondere geval spelen diverse belangen, ook op de lange termijn, een rol. Om te beginnen heeft Nederland met Vlaanderen een verdrag gesloten, dat door de Kamer is goedgekeurd. Dat verdrag hebben wij dus uit te voeren. Je bent tenslotte verdragspartner of je bent het niet. Een ander punt is, dat Vlaanderen in het kader van het verdiegingsverdrag heeft toegezegd 44 miljoen bij te dragen aan het natuurherstel in het Westerscheldegebied. Dat betekent nogal wat: Vlaanderen stelt zich als goede nabuur medeverantwoordelijk voor de zorg en het saneren van de rivier. Voor de toekomst van de rivier is dit van groot belang. De gemoederen aan de Schelde zijn immers wel eens anders geweest. Een Franse burgemeester uit het Scheldegebied zei ooit: ‘Ik sterf liever langzaam door een slecht milieu dan dat ik zonder werk leef.’ Voorwaar een realiteit, die uit het leven is gegrepen, maar het onveranderd voort-

John Lilipaly

gaan met de erfenis uit het verleden betekent per saldo, dat de toekomst er voor de generaties na ons niet best uitziet. In dit verband schiet mij een ander citaat te binnen, van Heinrich Böll: ‘Wij hebben de aarde niet van onze ouders geërfd, maar van onze kinderen geleend.’ Die gedachte heb ik in de discussie over de Schelde steeds geprobeerd vast te houden.

Samen met Vlaanderen zullen we de rivier weer gezond moeten maken en ook Brussel en Frankrijk daartoe moeten bewegen. Daarom moeten we nu meewerken aan de uitvoering van het verdiegingsverdrag, juist om die bereidheid aan Vlaamse zijde overeind te houden. Deze cruciale factor, die vooral ook op langere termijn van grote betekenis zal zijn, rechtvaardigt in dit uitzonderlijke geval de toepassing van een Vergunningenwet. Vandaar dat ik ermee akkoord ben gegaan.

John Lilipaly
Tweede-Kamerfractie PVDA

COLOFON

De Schelde Nieuwsbrief is een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse kwartaaluitgave van het Schelde InformatieCentrum. De nieuwsbrief valt onder verantwoordelijkheid van de in het Bestuurlijk Overleg Westerschelde deelnemende organisaties, de Administratie Waterwegen en Zeewezen, AMINAL afdeling natuur (ecologisch impulsgebied Schelde-Dender-Durme) en het Instituut voor Natuurbehoud. Deze uitgave wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van het Europese Unie LIFE project MARS. De in de nieuwsbrief gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de deelnemende organisaties.

SCHDELDE INFORMATIECENTRUM
Coördinator: Lilian Withagen
Grenadierweg 31
4338 PG Middelburg

CORRESPONDENTIEADRES
Postbus 8039
4330 EA Middelburg
Telefoon (0118) 672238
Fax (0118) 616500
E-mail: C.F.M.Withagen@RIKZ.RWS.MINVENW.NL
Internet: <http://waterland.net/sic>

CORRESPONDENTIEADRES BELGIË
Ecologisch Impulsgebied
Schelde-Dender-Durme
Copernicuslaan 1 bus 7
2018 Antwerpen
Telefoon 03 224 62 50
Fax 03 224 60 87

REDACTIE
Wim de Haan, Ludo Hemelaer,
Jan Hendriksen, Maurice
Hoffmann, Frans van Pelt,
Marja Plugge, Piet Pijpelink
en Ingrid Renirie

EINDREDACTIE
Herman Haas

OPINIE
J.J. Lilipaly

FOTOGRAFIE
Jan van den Broeke,
Dirk-Jan Gjeltema, Cees Storm

VORMGEVING EN PRODUCTIE
ADZ, Vlissingen

OPLEGE
2000

OVERNAME VAN ARTIKELN
Overname van artikelen is mogelijk met bronvermelding en na toestemming van de redactie.

ISSN 1382-9513